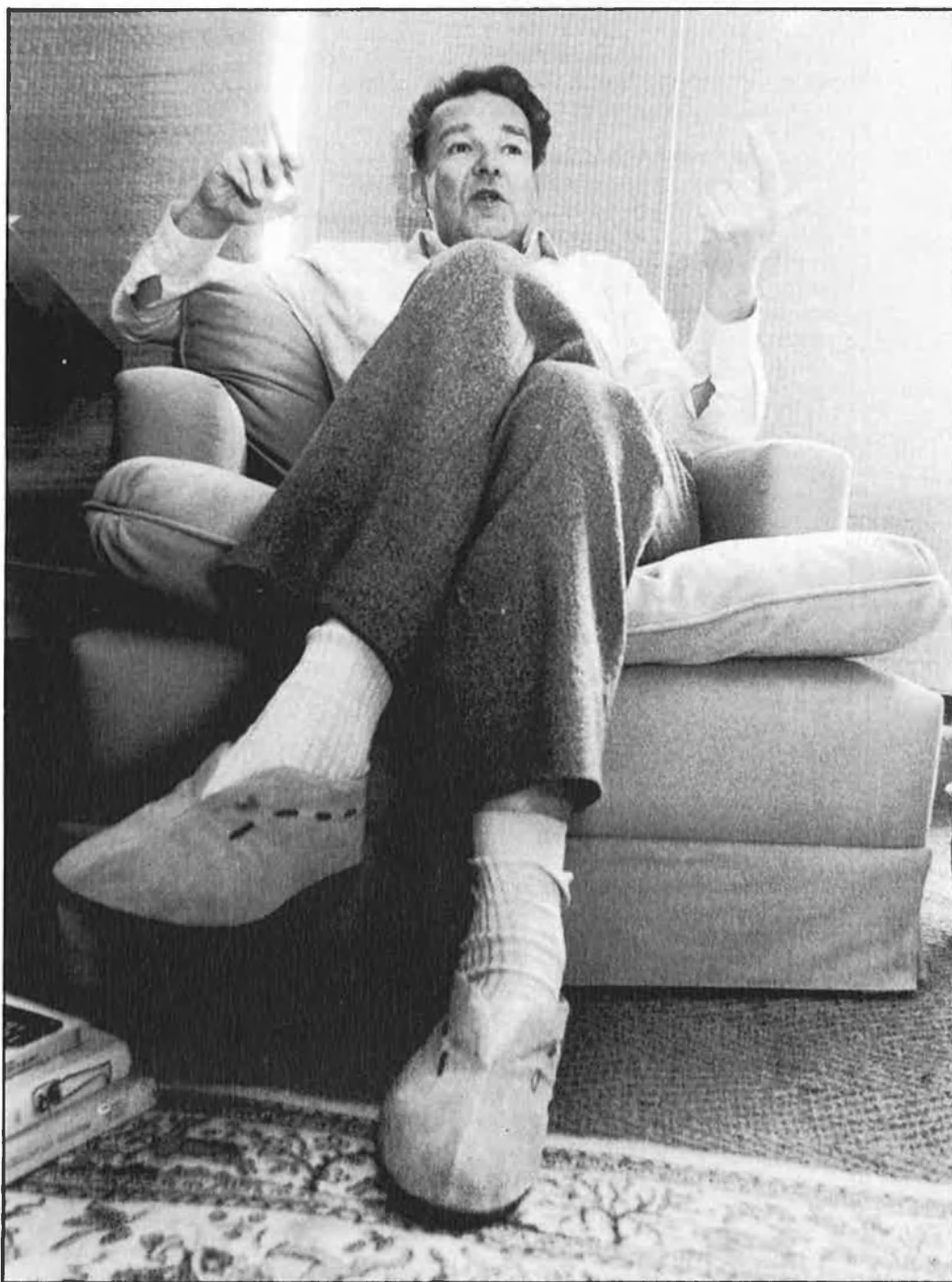

«El treball és una maledicció»

Enginyer, economista, novel·lista, assagista i urbanista, Lluís Racionero és un dels intel·lectuals més polifacètics, prolífics i coneguts d'aquest país. El futur del treball, els bàrbars del Nord, els civilitzats de la Mediterrània, són temes que visita sovint. Ara, a més, ens obsequia amb teories lingüístiques de l'underground.

Miquel Porta Perales

DOMÈNEC UMBERT

«L'oci és aquella activitat que cerca la qualitat del temps lliure...»

Entre Sant Martí d'Empúries i l'Escala —en una masia que no ha perdut el seu sabor— viu i treballa aquest intel·lectual, que és autor de llibres tan coneguts com ara *Filosofías del underground*, *Del paro al ocio*, *La Mediterrània i els bàrbars del nord*, *El desarrollo de Leonardo da Vinci*, *Cercamón*, *La forja de l'exili*, *Raimon o el seny fantàstic*, *Els àngels quàntics*, i els més recents, *Art i ciència* i *Microcosmos català*. Polèmic, i controvertit o acceptat, Lluís Racionero és un treballador infatigable de la cultura.

—*Novel·lista, assagista, urbanista, vostè sembla una mena d'homo universalis del segle XX.*

—Home, tant com homo universalis..., la meua admiració, certament, és per l'home universal, i per això vaig escriure el llibre sobre Leonardo. Desgraciadament, però, ni jo tinc els cromosomes per ser-ho ni els temps estan per a homes universalis. He escrit molt, és veritat, però no hi ha cap secret, és el resultat d'un treball. D'altra banda, el meu cas no és tan rar com sembla, perquè hi ha economistes que escriuen, arquitectes-poetes, etc. És una qüestió de temps i de ganes de fer coses.

—*Una de les seues idees més conegudes és la de l'otium cum dignitate, segons la qual la societat del temps lliure és ja possible. ¿Viure sense treballar?*

—Jo crec que el treball és una maledicció i un mitjà. És una cosa que s'ha de fer, perquè la societat et dona una sèrie de coses que tu has de tornar en forma de treball. El treball, doncs, és un mal necessari, i l'objectiu de la societat hauria de ser anar cap al lleure, anar cap a l'oci. Ara bé, ha de quedar molt clar que l'oci és diferent de no fer res, l'oci és aquella activitat que cerca la qualitat del temps

FILMOTECA DE LA GENERALITAT DE CATALUNYA

DIMECRES, 20

18.00 h.: LA GRAN PRUEBA, *William Wyler*, 1956. USA V.E.
20.20 h.: RILEY THE COP, *John Ford*, 1928. USA. Muda.
22.00 h.: THE BLACK WATCH, *John Ford*, 1929. USA V.O.

DIJOUS, 21

18.00 h.: LOS ELEGIDOS, *Jeremy Paul Kagan*, 1981. USA V.O.S.E.
20.00 h.: SALUTE, *John Ford*, 1929. USA V.O.
22.00 h.: EL CABALLO DE HIERRO, *John Ford*, 1924. USA Muda.

DIVENDRES, 22

18.00 h.: MALAS CALLES, *Martin Scorsese*, 1973. USA V.E.
20.00 h.: MEN WITHOUT WOMEN, *John Ford*, 1939. USA. V.O.
22.00 h.: BORN RECKLESS, *John Ford*, 1930. USA V.O.

DISSABTE, 23

16.00 h.: SERPICO, *Sidney Lumet*, 1983. USA V.E.
18.00 h.: COWBOY DE MEDIANOCHE, *John Schlesinger*, 1969. USA V.O.S.E.
20.00 h.: CORRIENTES DE AMOR, *John Cassavates*, 1984. USA V.O.S.E.
22.00 h.: LOS ELEGIDOS, *Jeremy Paul Kagan*, 1981. USA V.O.S.E.

DIUMENGE, 24

12.00 h. Matinal infantil: HEIDI EN LA CIUDAD, *Isao Takahata*, 1975. Japó. Dibuijos animats. V.E. (C)
16.00 h.: CORRIENTES DE AMOR, *John Cassavates*, 1984. USA V.O.S.E.
18.15 h.: SERPICO, *Sidney Lumet*, 1973. USA V.E.
20.15 h.: MALAS CALLES, *Martin Scorsese*, 1973. USA V.E.
22.15 h.: COWBOY DE MEDIANOCHE, *John Schlesinger*, 1969. USA VOSE.

Travessera de Gràcia, 63.
Telèfon 201 29 06

lliure a través del pensament, de la lectura, de conrear les facultats del cos, del desenvolupament de la creativitat artística, etc.

—*Tot això és molt maco, però, ¿qui treballa? ¿Qui produeix?*

—Les màquines faran la feina. Miri, estem entrant en una societat post-industrial en què les màquines seran les que treballaran. Hi ha un informe de la *Rank Corporation* que diu que el 2 per cent de la població activa mundial pot produir tots els béns i els serveis que la societat necessita.

—*En tot cas, algú sí que haurà de treballar.*

—Tothom haurà de treballar, però es treballarà menys, potser dos o tres hores, perquè les màquines treballaran per nosaltres, com ja és el cas a l'agricultura i, inclús, a la indústria i als serveis.

—*No sé, però em fa la impressió que vostè incorre en una mena de panglossisme tecnològic segons el qual la tecnologia és el déu ex machina que ho arreglarà tot. Hi ha qui no veu les coses tan clares, sembla que les noves tecnologies no són tan alliberadores com vostè creu.*

—Sí, aquestes tecnologies no són la solució, però tenen un avantatge: ens exploten durant menys hores al dia, ja que ens alliberen d'una bona part de l'horari laboral.

—*Jo continuo pensant que hi ha massa utopia, massa literatura en el que vostè diu.*

—Miri, es tracta d'una opció. Li'n posaré un exemple. Si fem una enquesta, per veure què vol la gent, ens adonarem que la gent vol el que ja té. ¿Què significa això? Senzillament, que la gent no té gaire imaginació per demanar coses radicalment noves, i la realitat queda tal com ja és. I això és molt reaccionari. Manca imaginació, manca algú que empenyi endavant. I això és el que jo intento de fer.

—*Es a dir, que vostè llança projectes i/o propostes perquè la gent faci passes endavant.*

—Exactament. M'interessa partir del que hi ha i donar idees que ja són possibles. Res del que jo dic no és tecnològicament impossible. Treballar menys hores és possible, no es tracta de cap utopia ni de literatura.

—*Ja, però la gent continua treballant moltes hores o cercant desesperadament un lloc de treball.*

—Clar, perquè treballar menys implica canviar tota una estructura social. I això és molt difícil d'aconseguir, és una cosa que el sistema no tolera. Però la meva obligació com a intel·lectual és dir que, si ens posem d'acord, ho po-

drem fer. Algú ha de començar a dir-ho perquè un dia sigui una realitat. També era utòpic crear 800.000 llocs de treball, i bé que es va dir.

—*Això dels 800.000 llocs de treball, més que una utopia, sembla una mentida.*

—No, era una utopia, era una cosa que es podia fer, però no es va fer. Per aconseguir-ho no s'hauria d'haver tirat endavant el projecte FACA i moltes coses més. Jo m'estimo més ser una mica idealista que no realista. Ser realista no em costaria gaire, només escrivint el que hi ha s'aconsegueix. L'important es donar força idees per veure si la gent s'hi agafa i d'ací a trenta anys anem cap allà.

—*Un «anar cap allà» molt ambiciós, perquè vostè vol «civilitzar» els «bàrbars del Nord», vol civilitzar els centreupeus. ¿Civilitzar els països d'Europa central? ¿Per què considera bàrbars els habitants d'uns països tradicionalment considerats molt civilitzats?*

—És que aquests països no ho són, de civilitzats. Totes les persones que han viscut un temps allí em donen la raó, i si jo vaig escriure *La Mediterrània i els bàrbars del Nord*, va ser perquè vaig viure tres anys als Estats Units. I qui vulgui comprovar que aquella gent no és civilitzada, que hi vagi.

—*Molta gent pensarà que vostè és un exagerat.*

—Són molts matisos que s'han de copsar a poc a poc, és difícil d'explicar. Que un alemany és bàrbar, se li nota fins i tot quan fa gimnàstica, quan menja, quan beu... Un poble que s'emborratxa a dia fix —divendres i dissabte— és un poble bàrbar. El que passa és que la gent confon cultura amb civilització. Pots ser un bàrbar i inventar cotxes, raigs làser i bombes atòmiques; i pots ser un home civilitzat i anar dalt d'un ase. La civilització és una qüestió d'esperit i de manera d'entendre i viure la vida.

—*¿No estarà generalitzant en excés? El Nord també deu tenir els seus civilitzats, ¿no?*

—Bach, Beethoven, Goethe són la punta de l'iceberg. Si tens un milió de persones, algun geni o algun home civilitzat et sortirà. Bach, Beethoven, etc., són excepcions. El Nord no té civilització, perquè la civilització és una cosa que brolla de la vida urbana, i al Nord les ciutats només tenen sis segles d'existència. ¿Què podem esperar d'uns pobles que fa 600 anys anaven pels boscos damunt un cavall perseguint d'altres homes?

—Els països mediterranis, en canvi, sí que tenen (o tenim) civilització.

—Home, portem trenta segles —i 3.000 anys!— de vida urbana.

—I, segons vostè, els pobles mediterranis han de civilitzar els bàrbars del Nord.

—Exactament.

l'Empordà i el veurà. O vagi a Livorno, Corfú o Tunis, i també el veurà.

—Darrerament, vostè ha formulat una teoria de Catalunya, ¿quina és la seua teoria de Catalunya?

—Hi ha molta gent que intenta fer de Catalunya un espill de la totalitat, però en petit. I això em sembla un

identitat valenciana, i els valencians no han de voler ser madrilenys, que és el que han fet fins ara. Ni catalans ni madrilenys, els valencians han de ser valencians.

—Passem a la literatura. Les seves novel·les han rebut, darrerament, crítiques molt dures. S'ha dit que no estaven prou documentades, que el llenguatge no era correcte...

—Qui digui que la meua novel·la *Raimon o el seny fantàstic* no està documentada és un indocumentat. La gent que no sap res no s'adona que jo he llegit cinquanta llibres per fer el *Raimon*. Clar, com ells no n'han llegit ni un, no saben la feina que hi ha darrere el llibre. Els que no han llegit no s'adonen de res. I això és el que passa amb aquests nois i noies tan joves que escriuen un full i mig criticant el meu llibre. És molt fàcil escriure un full i mig, però no és gens fàcil escriure 350 pàgines, després d'haver llegit 50 llibres, haver viatjat i haver parlat amb els especialistes del tema. És absolutament grotesc dir que el llibre no està documentat.

—El llenguatge també li ha estat criticat.

—Això de parlar un català col·loquial i no dir «adhuc» ni «vaixell» és una teoria, i la respecto. Però, a mi em sembla que el problema no és aquest. Es parla tan malament que no fa falta que ningú ens avisi que s'ha de dir «barco» i no «vaixell». L'important és tenir un vocabulari el més ric possible, i la tasca de l'autor és ampliar el vocabulari, no reduir-lo. El perill és oblidar-se del diccionari.

—Vostè, en definitiva, és molt crític amb els crítics. Al seu darrer Art i Ciència també critica els crítics.

—M'agradaria que, les crítiques, mes les fes el senyor Molas, que és qui les ha de fer, i no els seus sequaços de vint-i-pocs anys, que són uns xitxarel·los que no saben res. Aquests nois i noies només cerquen la fama a base d'atacar persones conegudes. Però, aquesta no és la feina del crític.

—Per acabar, una pregunta un tant frívola: ¿encara és un «culé» a prova de bomba?

—Sí, però ja no vaig al camp. Quan Núñez marxi, jo tornaré al camp.

—¿Per què?

—Perquè Núñez, que té gelosia dels grans jugadors, n'ha fet fora dos dels més grans del món: Maradona i Schuster. I, a canvi, ens ha dut mediocritats que no serveixen per a res.

—En això sí que coincidim, senyor Racionero. □

«M'agradaria que fos el senyor Molas qui em fes les crítiques».

—¿Què els manca, als bàrbars del Nord? ¿Què han d'importar del Sud?

—La mesura, la ironia, la manera de ser, la manera de conversar, la manera de beure, el tarannà... Els manquen moltes coses, són com uns nous rics, no tenen refinament.

—Però, avui més aviat sembla que el Nord està «barbaritzant» la Mediterrània. L'afany europeista, la CEE...

—Sí, és cert, ens estem tornant com ells, i això m'espanta i m'esborrona.

—Ben mirat, la civilització mediterrània també és un tant bàrbara. Mussolini, els coronels grecs, etc., també eren mediterranis.

—Sí, hem fet molts disbarats, però es tracta també de la punta de l'iceberg. En tot cas, hi ha una diferència fonamental: Hitler i els alemanys no es poden comparar amb Mussolini i els italians. Els italians es posaven l'uni-forme i muntaven el «tinglado», però no se'l creien. La veritat és que els italians no tiraven ni un tret, i els alemanys eren molt bèsties, molt bàrbars.

—Una curiositat, ¿on trobar el genuí esperit mediterrani que els bàrbars haurien de copiar/imitar?

—Vagi a un bar de pescadors de l'Escala o a un cafè de pagesos de

error, perquè jo crec que les nacions no han de pretendre tenir de tot, sinó que s'han d'especialitzar. Si intentem tenir de tot, no aconseguirem altra cosa que mediocritats. Tenim bons pintors, arquitectes, cirurgians, però no tenim bons músics. Aquesta és la realitat. I no hem d'incórrer en la pràctica cofoista d'enaltir qualsevol cosa mediocre pel simple fet que és nostra. No tenim obligació de saber-ho tot.

—I en aquesta teoria de Catalunya, ¿quin paper juga el País Valencià?

—Crec que el País Valencià i Catalunya són països germans —tots dos vénen dels ibers—, i el valencià i el català són idiomes germans. Hi ha, però, diferències, i el valencià no és català, sinó que és valencià.

—¿Es refereix a l'idioma o al poble?

—Els idiomes s'assemblen molt, però jo no crec que Jaume I portés el català a València, crec que a València el català s'ha parlat sempre. Aquest tema tan complicat, però, val més que el deixem per un altre dia. Ara bé, a més de l'idioma, els valencians tenen una psicologia, una manera de fer, unes festes, una manera de vestir, etc., diferents a la dels catalans. El País Valencià és un altre país, i és fantàstic que ho sigui, perquè, com més diferència, millor. Estic convençut que hi ha una